

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

PASSFR.EU

A Digital Learning Platform for Generation Z:
Passport to IFRS®

A Digital Learning Platform for Generation Z: Passport to IFRS®

Международен МСС® 33 Нетна печалба на акция

Funded by the Erasmus+ Program of the European Union. However, European Commission and Turkish National Agency cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

© Copyright 2021, Istanbul University

Международен счетоводен стандарт (МСС) 33 Нетна печалба на акция

Нетната печалба на акция (НПА) е най-често използваният коефициент за оценка на финансовите резултати на дадено предприятие за различни периоди, както и за сравняване на финансовите резултати на различни предприятия. Стандартът МСС 33 – *Нетна печалба на акция* определя принципите за изчисляване на НПА на предприятието и на оповестяването на НПА във финансовите отчети.

Обхват

Предприятия, чиито обикновени акции или потенциални обикновени акции са публично търгуеми, трябва да прилагат МСС 33 относно техните отделни, индивидуални и консолидирани финансови отчети (МСС 33.2). Когато едно предприятие представя едновременно консолидирани и индивидуални финансови отчети, оповестяванията, изисквани от този стандарт, трябва да бъдат представени само на базата на консолидираната информация (МСС 33.4).

Основни определения

Да правилното разбиране на МСС 33 е необходимо да се познават определенията за „намаляване на стойността“ и „мерки срещу намаляване на стойността“, както и разликата между „обикновена акция“ и „потенциална обикновена акция“.

Обикновена акция е инструмент на собствения капитал, който е подчинен на всички други класове инструменти на собствения капитал. Собствениците на обикновени акции имат право на глас в общото събрание на акционерите на дружеството и получават дивиденди от печалбата, след като собствениците на други видове акции (като привилегирани акции) са получили своите дивиденди.

Потенциална обикновена акция е финансов инструмент или друг договор, който дава на притежателя си правото да закупи обикновени акции (МСС 33.5).

Намаляване на стойността е намаляване на НПА или увеличение на загубата на акция при положение, че потенциалните обикновени акции са конвертирани в обикновени акции.

Мерките срещу намаляване на стойността включват увеличение на НПА или намаление на загубата на акция при положение, че потенциалните обикновени акции са конвертирани в обикновени акции.

Оценка

МСС 33 определя две категории НПА – основна НПА и НПА с намалена стойност. Основната нетна печалба на акция е печалбата или загубата, подлежащи на разпределение между притежателите на обикновени акции. Нетната печалба на акция с намалена стойност се изчислява като се вземат предвид както обикновените акции, така и потенциалните обикновени акции.

Основната НПА се изчислява по следната формула:

$$\text{Основна НПА} = \frac{\text{Нетна печалба или загуба за периода, подлежаща на разпределение между притежателите на обикновени акции}}{\text{среднопотеглен брой на държаните обикновени акции за периода}}$$

За целите на изчислението на основната НПА е важно да се знае кои фактори се вземат предвид за изчисляване на нетната печалба или загуба и на среднопретегления брой на държаните обикновени акции за периода.

- 1- При изчисляване на нетната печалба или загуба за периода подлежаща на разпределение между притежателите на обикновени акции, сумите на печалбата или загубата от продължаващи дейности, подлежаща на разпределение към предприятието майка, се намаляват със сумите след данъчно облагане на дивидентите по привилегирани акции.
- 2- При изчисляване на среднопретегления брой на държаните обикновени акции за периода трябва да се вземат предвид всички обикновени акции на предприятието, държани през периода. През периода предприятието може да е емитирало нови или изкупило обратно вече закупени обикновени акции. Новоиздадените акции се умножават по средновременния фактор и се добавят към обикновените акции в обращение. Ако предприятието е изкупило обратно акции, в този случай, обратно изкупените акции се умножават по средновременния фактор и се изваждат броя на обикновените акции в обращение. По този начин броят на обикновените акции в обращение в началото на периода се коригиран с броя на обратно изкупените или новоemitираните обикновени акции през периода.

Средновременният фактор се изчислява както следва:

$$\text{Средновременен фактор} = \frac{\text{Брой на дните, през които конкретните акции са били в обращение}}{\text{Общ брой на дните през периода}}$$

Ако предприятието емитира акции срещу парични средства или вземания, тези акции се включват в изчисляването на среднопретегления брой на държаните обикновени акции за периода от датата, на която вземането е дължимо (МСС 33. 21).

ПРИМЕР 1

Фирма Уайт АД има акционерен капитал от 5 000 000 ВЕ, разпределен в 5 000 000 обикновени акции емитирани на 01 януари 2022 г. На 01 юли 2022 г. компанията емитира 1 000 000 нови акции, като по този начин увеличава капитала си на 6 000 000 ВЕ. На 01 декември 2022 г. компанията изкупува обратно 120 000 акции.

Печалбата, подлежаща на разпределение между притежателите на обикновени акции на Уайт АД за 2021 г. е била 1 000 000 ВЕ, а за 2022 г. е 1 045 000 ВЕ.

Изчисляване на среднопретегления брой на държаните обикновени акции за 2022 г.

Дата	Брой месеци (коefficient на годишна база)(a)	Брой акции (b)	Среднопретеглен брой акции (axb)
01 януари 2022 г.	12/12	5,000,000	5,000,000
01 юли 2022 г.	6/12	1,000,000	500,000
01 декември 2022 г.	1/12	-120,000	-10,000
Среднопретеглен брой акции			5,490,000

Както се вижда от примера, Уайт АД емитира 1 000 000 акции на 1 юли 2022 г. Тези акции остават в обращение шест месеца. Средновременният фактор за тези акции е 6/12. Коригираният брой на тези акции се изчислява като $1\,000\,000 \times (6/12) = 500\,000$. Този брой трябва да се добави към изчисления среднопретеглен брой акции. Компанията изкупува обратно 120 000 акции на 1 декември 2022 г. Средновременният фактор за тези акции е 1/12. Коригираният брой на тези акции се изчислява като $120\,000 \times (1/12) = 10\,000$ и с него се намалява общия среднопретеглен брой акции, който по този начин става 5 490 000 бр. акции.

Изчисляване на основната НПА:

Дата	31 декември 2021 г.	31 декември 2022 г.
Печалба, подлежаща на разпределение между притежателите на обикновени акции (с)	1,000,000	1,045,000
Среднопретеглен брой акции (d)	5,000,000	5,490,000
Основна НПА (с/d)	0.2	0.19

Предприятията могат да променят (да увеличават или намаляват) броя на обикновените акции в обращение без съответна промяна в ресурсите. Пример за това е премийна емисия, при която ресурсите на предприятието не се променят, а се променя само общият брой на акциите. В такива случаи сравняването на периодите губи смисъл. За да могат да се сравняват съответните отчетни периоди, броят на обикновените акции, които са в обращение преди събитието, се коригира, за да се отрази пропорционалната промяна в броя на обикновените акции в обращение така, сякаш събитието се е случило в началото на представения най-ранен период. (МСС 33. 27-28).

ПРИМЕР 2

Акционерният капитал на фирма Ориндж АД към 01 януари 2022 г. възлиза на 5 000 000 BE, разпределени в 5 000 000 обикновени акции. На 01 юли 2022 г. емитира 1 000 000 нови акции като допълнителен елемент към резервите от парични средства.

Печалбата, подлежаща на разпределение между притежателите на обикновени акции на Ориндж АД за 2021 г. е била 1 000 000 BE, а за 2022 г. е 1 045 000 BE.

В този случай се приема, че новоиздадените обикновени акции са били в обращение от началото на предходния период.

Изчисляване на основната НПА:

Дата	31 декември 2021 г.	31 декември 2022 г.
Печалба, подлежаща на разпределение между притежателите на обикновени акции (с)	1,000,000	1,045,000
Среднопретеглен брой акции (d)	6,000,000	6,000,000
Основна НПА (с/d)	0.167	0.174

Съгласно МСС 33, предприятията трябва да представят в своите финансови отчети както основната нетна печалба на акция, така и нетната печалба на акция с намалена стойност. Основната НПА изразява размера на действителната печалба на акция, емитирана от компанията, докато НПА с намалена стойност позволява на потребителите на финансови отчети да предвидят бъдещето на предприятието. Наличието на потенциални обикновени акции на предприятието показва вероятността броят на акциите му да се увеличи в бъдеще. Реализирането на тази възможност ще доведе до намаляване на относителните дялове на акционерите, които притежават акции на компанията през настоящия период. НПА с намалена стойност изразява колко би била печалбата на акция, ако потенциалните обикновени акции бъдат конвертирани в обикновени акции.

EPS с намалена стойност се изчислява и чрез разделяне на нетната печалба или загуба, отнасяща се към обикновените акции, на броя на обикновените акции. Но в това изчисление и числителят, и знаменателят трябва да бъдат коригирани с ефекта на потенциалните обикновени акции. За да изчисли нетната печалба на акция с намалена стойност, предприятието трябва да коригира печалбата или загубата, подлежащи на разпределение между притежателите на обикновени акции с ефекта след данъчно облагане на (МСС 33. 33):

- всички дивиденди или други пера, свързани с потенциалните обикновени акции с намалена стойност, които са били приспаднати с цел изчисляване на печалбата или загубата, подлежаща на разпределение между притежателите на обикновени акции

- лихвата по потенциалните обикновени акции с намалена стойност, призната за периода; и

- всички други промени в приходите или разходите, които биха възникнали от конвертирането на потенциални обикновени акции с намалена стойност.

Освен това броят на акциите, които трябва да се използват за изчисляване на печалбата на акция с намалена стойност (знаменател), е равен на среднопретеглената стойност на броя обикновени акции плюс среднопретеглената стойност на броя акции, които биха били емитирани, ако потенциалните акции с намалена стойност се конвертират в обикновени акции.

Потенциалните обикновени акции може да са с намаляващ ефект или да са насочени срещу намаляването на нетната печалба на акция. Само че, ако те са насочени срещу намаляването на сумата на нетната печалба на акция, т.е. ако конвертирането им в обикновени акции би увеличило нетната печалба на акция или би намалило загубите на акция от продължаващи обичайни дейности, те се включват в изчисляването на нетната печалба на акция с намалена стойност (МСС 33. 43). По този начин потребителите на финансови отчети се информират за възможни нежелани събития, свързани с НПА.

Примери за потенциални обикновени акции са (МСС 33.7):

(а) конвертируеми инструменти,

(б) опции и варианти,

(с) договори, които дават право на закупуване на акции на предприятието

Опции

Опции на обикновени акции са финансови инструменти, които дават на притежателя им правото да закупи или да продаде обикновени акции на определена цена и в рамките или в края на

определен период. Пут-опцията на обикновени акции е договор, който дава на притежателя му правото да продаде обикновени акции на конкретна цена и в определен период, докато кол-опцията дава на притежателя ѝ правото да купи обикновени акции на конкретна цена и в определен период.

Ако цената на пут-опцията е над пазарната, упражняването на опцията е изгодно за притежателя ѝ и ще има намаляващ ефект за нетната печалба на акция.

ПРИМЕР 3

Фирма Блу продава 10 000 опции на цена 3 ВЕ и срок за упражняване 3 години. Опциите са продадени на 01 януари 2022 г.

Ако средната пазарна цена на опциите на Блу АД през 2022 г. е 2 ВЕ, тези опции няма да са изгодни на притежателя им и ако бъдат упражнени ще имат ефект насочен срещу намаляването на нетната печалба на акция.

Ако средната пазарна цена на опциите на Блу АД през 2022 г. е 4 ВЕ, тези опции ще са изгодни на притежателя им и ако бъдат упражнени ще са с намаляващ ефект за НПА.

Когато предприятието изчислява НПА с намалена стойност, Очакваните постъпления от поетите опции с намаляваща стойност се считат за получени, считано от датата на емисията. Когато се изчислява намаляващият ефект на опции, опциите, които са емитирани през предходни периоди и не са упражнени, се считат за упражнени към началото на отчетния период. По същия начин, опциите, емитирани през текущия период, се считат за упражнени към началото на текущия период.

При изчисляване на НПА с намалена стойност:

- изчислява се очакваното постъпление от упражняването на опциите.
- изчислява се броят на акциите, на който съответства очакваното постъпление ако обикновените акции бъдат закупени по средната пазарна цена. Тези акции ще имат ефект насочен срещу намаляването на нетната печалба на акция.
- Разликата между броя на емитираните обикновени акции и броя на обикновените акции, които биха били емитирани по средна пазарна стойност, следва да се третира като безвъзмездна емисия на обикновени акции. Тези акции се вземат предвид при изчисляване на НПА с намалена стойност.

ПРИМЕР 4

Фирма Йелоу притежава 100 000 обикновени акции. На 01 май 2020 г. фирма Йелоу емитира и продава 10 000 опции на цена 3 ВЕ за период от 3 години. Средната пазарна цена на опциите на Йелоу АД през 2021 г. е 4 ВЕ. Печалбата, подлежаща на разпределение между собствениците на обикновени акции на Йелоу АД, за 2021 г. е 100 000 ВЕ.

Тези опции са с намаляващ ефект за НПА, защото средната пазарна цена (4 ВЕ) е по-висока от цената за упражняване на опциите.

В този случай,

Основната НПА е 1 (100 000/100 000).

При изчисляване на НПА с намалена стойност трябва да се вземе предвид ефектът на опциите (потенциални обикновени акции).

Постъплението от упражняването на опциите е 30 000 BE (10 000x3).

Броят на обикновените акции, които могат да бъдат закупени на пазара по средна пазарна цена при упражняване на опциите е 7 500 (30 000/4). Тези акции ще имат ефект насочен срещу намаляването на НПА и не се вземат предвид при изчисляване на НПА с намалена стойност.

$10\ 000 - 7\ 500 = 2\ 500$ акции ще се третират като безвъзмездна емисия на обикновени акции. Те се вземат предвид при изчисляване на НПА с намалена стойност.

Следователно, НПА с намалена стойност е $0.976 (100\ 000 / (100\ 000 + 2\ 500))$.

Конвертируеми инструменти

Ако предприятието притежава конвертируеми инструменти, като например конвертируеми облигации и конвертируеми привилегировани акции, тези инструменти също трябва да се вземат предвид при изчисляването на НПА с намалена стойност. Конвертируемите облигации са финансови инструменти, които дават право на притежателя им да ги конвертира в акции за определен период от време. Ползата за притежателите на такива финансови инструменти е, че те могат да получават лихвения доход по облигациите, както и да ги обменят за акции, ако желаят (в това отношение те са изгодни, ако цената на акциите се повиши). При изчисляване на НПА с намалена стойност, стойността след облагане с данъци на платената лихва по облигациите трябва да се добави към печалбата.

Конвертируемата привилегирована акция има предимство пред обикновените акции при разпределяне на дивиденди. С други думи, когато дадено предприятие има печалба за периода, дивиденди се изплащат първо на собствениците на привилегировани акции. Тези изплатени дивиденди се изваждат от печалбата за периода. Дивидентите на притежателите на обикновени акции се изчисляват от оставащата печалба. Когато се изчислява печалбата на акция с намалена стойност, дивидентите, изплатени за привилегировани акции, трябва да се добавят към печалбата или загубата, отнасяща се към притежателите на обикновен капитал. Освен това трябва да се вземе предвид увеличението на броя на обикновените акции поради конвертирането на привилегировани акции в обикновени акции. Когато се изчислява броят на обикновените акции, произтичащи от конвертирането на конвертируеми инструменти, се взема предвид средновременният фактор.

ПРИМЕР 5

Фирма Ред има 100 000 обикновени акции. На 01 май 2020 г. Ред АД емитира и продава 10 000 конвертируеми облигации. Облигациите са конвертируеми в обикновени акции в съотношение една облигация за шест акции. През 2022 г. е изплатена лихва по облигациите в размер на 20 000 BE. Печалбата на Ред АД за 2022 г. е 100 000 BE. Ставката на данъка върху печалбата е 20%.

Основната НПА е $1 (100\ 000 / 100\ 000)$.

Стойността след облагане с данък на платената лихва по облигациите е $16\ 000\ BE (20\ 000 \times (1 - 0.2))$.

Среднопретегленият брой на потенциалните акции е $40\ 000 (10\ 000 \times 6 \times (8/12))$.

НПА с намалена стойност е $0,83 ((100\ 000 + 16\ 000) / (100\ 000 + 40\ 000))$.

Емитируеми акции под условие

Емитируеми под условие акции са акции, които ще бъдат емитирани безплатно или на ниска цена, ако са изпълнени условията, посочени в споразумението за условни акции. Условията в споразумението за емитируеми под условие акции могат да бъдат фактори като постигане на определен обем продажби, постигане на определен размер на печалба и т.н.

Емитируемите под условие акции се включват в изчисляването на нетната печалба на акция с намалена стойност само в случай че са удовлетворени определени условия. Ако условието е свързано с бъдещи периоди, то не се взема предвид при изчисляването на основната печалба на акция. При изчисляването на нетната печалба на акция с намалена стойност емитируемите под условие акции се включват в изчислението, ако условието е изпълнено в текущия период, дори и то да е свързано с бъдещи периоди. Ако споразумението за условно емитирани обикновени акции е сключено през предходен период, емитируемите под условие акции се третират като акции в обращение при изчисляването на нетната печалба на акция с намалена стойност за текущия период. Ако споразумението за условни акции е сключено в текущия период, условните акции се считат за съществуващи към датата на договора.

ПРИМЕР 6

Фирма Блек е сключила споразумение за условно емитиране на акции, съгласно което 1% от печалбата за отчетния период ще бъде разпределен между мениджърите на предприятието ако нетната печалба надхвърля 500 000 BE. Споразумението е сключено през 2020 г. и е валидно за срок от десет години. През 2021 г. предприятието реализира печалба от 600 000 BE и има 100 000 обикновени акции. Средната пазарна цена на акциите за 2021 г. е 2 BE.

Основната НПА е 6 (600 000/100 000).

Броят на акциите, които ще се разпределят между мениджърите е 3 000 $((600\ 000 \times 0.01)/2)$.

НПА с намалена стойност е 5.82 $(600\ 000 / (100\ 000 + 3\ 000))$.

Предприятието трябва да представи следната информация в отчета за всеобхватния доход за всички включени периоди:

- основната НПА или НПА с намалена стойност в отчета за доходите по отношение на всяка печалба или загуба от продължаващи дейности, подлежаща на разпределение между притежателите на обикновени акции в предприятието майка
- НПА се представя за всеки период, за който се представя отчет за всеобхватния доход
- Предприятие, което отчита преустановени дейности, оповестява основната НПА или НПА с намалена стойност за преустановените дейности в отчета за доходите.

Оповестяване

Стойностите на основната НПА и на НПА с намалена стойност се представят в отчета за всеобхватния доход. В поясненията към отчета предприятието трябва да предостави информация как са изчислени тези стойности. В този контекст е необходимо да се обясни какво е включено в числителя и знаменателя на формулата за изчисляване на НПА.

Освен това, ако има финансови инструменти, които не са включени в изчисляването на НПА с намалена стойност, тъй като не са имали намаляващ ефект през текущия период, те също трябва да бъдат оповестени в поясненията. По този начин потребителите на финансови отчети се

информират за инструментите, които имат потенциал за намаляване на печалбата на акция в бъдеще.

ПРИМЕР 7

Фирма Рейнбоу АД има акционерен капитал от 200 000 ВЕ, разпределен в 200 000 акции към 01 януари 2022 г.

На 01 февруари 2022 г. предприятието продава 500 опции на цена 2 ВЕ и със срок за упражняване на опцията от 4 години.

Съгласно сключено от предприятието споразумение за емитиране на акции под условие, 2% от печалбата за отчетния период ще бъде разпределена между мениджърите на предприятието ако нетната печалба надхвърля 100 000 ВЕ.

На 01 ноември 2022 г. предприятието продава 1 500 конвертируеми облигации. Коефициентът на конвертиране на облигациите към обикновени акции е 1:3. През 2022 г. по облигациите са изплатени лихви в размер на 5 000 ВЕ. Ставката на данъка върху печалбата е 20%.

Средната пазарна цена на акциите за 2022 г. е 4 ВЕ.

Печалбата на предприятието за периода е 300 000 ВЕ.

РЕШЕНИЕ

Основната НПА е 1,5 ($300\,000/200\,000$).

Опции:

Приход от упражняване на опциите: 1 000 ВЕ (500×2).

Броят обикновени акции, които могат да бъдат закупени от пазара на средната пазарна цена е 250 ($1000/4$). Тези акции имат ефект насочен срещу намаляването на нетната печалба на акция. В изчислението на НПА трябва да се включат 750 ($1000-250$) акции.

НПА с намалена стойност е 1,49 ($300\,000/(200\,000+750)$). Опциите с вземат предвид при изчисляване на НПА с намалена стойност, тъй като основната НПА (1.5) е по-висока от НПА с намалена стойност (1.49).

Емитируеми под условие акции:

Броят на акциите, които ще се разпределят между мениджърите е 1 500 ($(300\,000 \times 0.02)/4$).

НПА с намалена стойност е 1,48 ($300\,000/(200\,750+1\,500)$). При емитирането на условно емитируемите акции, НПА с намалена стойност намалява от 1,49 на 1,48. По този начин условно емитируемите акции се вземат предвид при изчисляването на НПА с намалена стойност.

Конвертируеми облигации:

Стойността след облагане с данък на платената лихва по облигациите е 4 000 ВЕ ($5\,000(1-0.2)$).

Среднопрегеленият брой на потенциалните акции е 750 ($1\,500 \times 3 \times (2/12)$).

НПА с намалена стойност е 1,497 ($(300\,000+4\,000)/(202,250+750)$). При емитирането на конвертируемите облигации, НПА с намалена стойност нараства от 1,48 на 1,497.

Следователно, конвертируемите облигации не се вземат предвид при изчисляването на НПА с намалена стойност.